

İzmir Yabancılar İçin Türkçe A1 Kitabının Yapılandırmacı Yaklaşım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*

Mesut GÜN¹, Pınar NÜNÜKOĞLU²

Özet

Önceki öğrenmelerle yeni öğrenilenlerin zihinde yapılandırılması sürecine dayanan yapılandırmacı yaklaşım yeni bir dilin öğretiminde de önemli bir yere sahiptir. Değişen eğitim algısıyla birlikte gelenekçi yaklaşımların karşısında duran yapılandırmacı yaklaşım kendi içinde öğrenciyi merkeze alarak öğrenmenin kişi tarafından şekillendirilmesi esasına dayanmaktadır. Yeni bir dil öğrenmede kişinin aktif rol oynaması, dilin özelliklerini kendi zihninde inşa etmesi için ona rehberlik edecek kitapların yapılandırmacılığın ilkelerine göre düzenlenmiş olması gerekir. Buna bağlı olarak yapılandırmacı yaklaşım esasına göre işlenecek bir dil öğretimi dersine kaynaklık edecek kitabın yaklaşımla paralellik göstererek öğrenme sürecine katkı sağlaması beklenir. Bu çalışmanın amacı; Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki yapılandırmacı yaklaşımın dil öğrenimi ve öğretime katkısının ne düzeyde olduğundan hareketle yabancılar için Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanmış İzmir Yabancılar için Türkçe A1 kitabının yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine göre değerlendirilmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden araştırmanın konusu ile ilgili olarak materyallerin analizini gerektiren doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Kitapta yer alan konu ve alıştırmalar sırasıyla yapılandırmacı yaklaşımın ilke ve basamaklarını göre incelenmiştir. Dersin yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde işlenmesi için kitabın yaklaşımla olan uyumu üzerine tespitlerde bulunulmuştur. Elde edilen bulgulardan hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kitapların yapılandırmacı yaklaşıma uygunluğu, bu yaklaşımın Türkçe dilini öğretilmesiyle alana olan katkısı, öğretmen, öğrenci ve öğrenmedeki etkisi üzerine eleştiri ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yapılandırmacılık, yabancılar için Türkçe öğretimi, ders kitabı, çalışma kitabı.

The Evaluation of İzmir Turkish Course Book A1 for Foreigners With Respect to The Principles of Constructivist Approach

Abstract

The constructivist approach, based on the process of structuring the previous learning with new learning, has also an important place in teaching a new language. With the changing educational attitude, the constructivist approach, which opposes traditional approaches, is based on the principle of student-centered learning that is shaped by the individual. While learning a new language, one must play an active role and the books which will guide him are needed to be prepared with respect to the principles of the constructivism. Accordingly, the book, being taught on the basis for constructivist approach, that will source for language teaching lecture is expected to contribute to the learning process

* Bu çalışma 27-28 Nisan 2017 tarihlerinde Bursa'da düzenlenen Uluslararası Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu'nda sunulan aynı başlıklı sözlü bildirinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur.

¹ Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, mesutgun@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9663-1066

² Yüksek Lisans Ö., Necmettin Erbakan Üniversitesi

by paralleling this approach. The purpose of this study is to evaluate İzmir Turkish for foreigners A1 coursebook prepared to teach Turkish to foreigners in accordance with the constructivist approach principles and to determine the contribution of constructivist approach used in Turkish teaching coursebooks on teaching and learning a language. In the study, document analysis that is one form of qualitative research methods was used. The subjects and exercises in the book were examined according to the principles and steps of the constructivist approach respectively. In order to teach the lesson within the constructivist approach, it has been determined about the compatibility of the book with the approach. Based on the findings, criticism and suggestions were made for the the compatibility of the book with the constructivist approach and the contribution of this approach to the field and teaching Turkish language, the effect of this approach on the teacher, the student and learning.

Keywords: Constructivism, teaching Turkish for foreigners, course book, work book.

Giriş

Günümüzde bireylerden, bilgi tüketmekten çok bilgi üretmeleri beklenmektedir. Çağdaş dünyanın kabul ettiği birey, kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden, yönlendirilmeyi ve biçimlendirilmeyi bekleyen değil, bilgiyi yorumlayarak anlamın yaratılması sürecine etkin olarak katılanlardır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Yapılandırmacı yaklaşımın temelleri Giambatista Vico'ya kadar uzanır. 18.yüzyılda Vico, "bir şeyi bilen onu açıklayabilendir" şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bu fikir zamanla birçok felsefeci, bilim adamı ve eğitimci tarafından geliştirilmiştir. Immanuel Kant, Lev Vygotsky, John Dewey, Jean Piaget, Ausubel, Jerome Bruner ve Howard Gardner bunlar arasındadır. (Küçükavşar, 2010, s. 17). Yapılandırmacılıkta bilginin tekrarı değil, bilginin transferi ve yeniden yapılandırılması söz konusudur (Perkins, 1999:8). Yapılandırmacı öğrenmede asıl olan bilginin öğrenen tarafından alınıp kabul görmesi değil, bireyin bilgiden nasıl bir anlam çıkardığıdır. Bilgi, öğrenenin var olan değer yargıları ve yaşantıları tarafından üretilir. Yapılandırmacılıkta bütün çaba, öğrenmelerin kalıcılığının sağlanmasının ve üst düzey bilişsel becerilerin oluşturulmasına katkı getirmektir (Şaşan, 2002). Yapılandırmacılık, var olan ya da yeni öğrenilen bir bilginin zihinsel fonksiyonların kullanılarak, zihinde kalıcı hale gelmesidir. Yapılandırmacı anlayışa göre öğrenme eski bilgiler ile yeni bilgilerin deneyimler ve kişisel özelliklerle bağlantı kurarak insan zihninde yerleşmesidir (Akpınar, 2010: 17). Yapılandırmacı yaklaşıma göre "Dil, edinilmez öğrenilir." Dil öğrenme, bireyin aktif çabalarıyla gerçekleşir. Dil öğrenme sürecinde çeşitli zihinsel işlemler yapılır. Bunlar bireyin zihinsel becerilerini geliştirir. Dilin öğrenilmesi zihinsel becerilerin gelişimine bağlıdır (Güneş, 2009). Bu yaklaşıma göre bilgiler, deneyimler sonucu yapılandırılarak, bir sonraki öğrenmeye zemin hazırlar. Öğrenmeler arasında bağlar kurarak, yeni öğrenmeler oluşur (Arslan, 2009:145). Yapılandırmacı öğrenme ortamlarında çoklu bakış açısı, zengin bir içerik, öğrenenlerin birikimlerinin dikkate alındığı bir süreç söz konusudur. Süreçte ön öğrenmeler ve çevresel faktörler dikkate alınıp öğrencilerin anlamlar oluşturarak bilgiyi yapılandırmaları hedeflenir. Jonassen'e (1994) göre geçmişte edinilen bilgiler, tutumlar, inançlar dış dünyadaki nesne, olay, olgu ve kavramları anlama ve bilmede kullanılır. "Öğrenme sırasında öğrenciler yeni karşılaştıkları ham bilgileri var olan zihinsel yapılarıyla karşılaştırarak, yeni bilgiyi bu yapı içinde uygun bir yere yerleştirmeyi denerler." (Deryakulu, 2001: 4). Yapılandırmacı öğrenmede amaç, öğrenenlerin önceden belli bir hiyerarşiye göre belirlenmiş hedeflere ulaşmalarına yardımcı olmak değil, öğrenenlerin bilgiyi zihinsel olarak anlamlandırmaları için öğrenme fırsatları sağlamaktır (Wilson, 1996).

Yapılandırmacı öğrenmede temele alınan özellikler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Bilgiyi araştırma, yorumlama ve analiz etme,
- Bilgiyi ve düşündürme sürecini geliştirme,
- Geçmişteki yaşantılarla yeni yaşantıları bütünleştirme (Marlowe ve Pape, 1998: 10).

Yapılandırmacı öğrenmenin amacı ise:

- Bilimsel düşünebilme becerisi kazandırmak,
- Problem çözme becerisini kazandırmak,
- Neden-sonuç ilişkisi kurmayı öğretmek,
- Kendilerini yenilemeyi öğretmek,
- Toplumsal bilinç kazandırmak,
- İletişim becerisini kazandırmak,
- Akıl, bilgi, teknoloji üretebilmeyi sağlamak,
- Yönetici ve girişimci insan olmayı öğretmek,
- Sosyal becerileri geliştirmektir." (Atabay, 2006) şeklinde ifade edilebilir.

Öğrenci bilgiyi bulmaya çalışmalı, kendinden bir şeyler katarak, analiz ve sentez yapabilmelidir. Böylece kendi bilgileri ile yeni öğrendiği bilgileri birleştirebilir, anlamlı ilişkiler kurabilir (Öz, 2011: 46).Yeni bir dil öğrenen öğrencide dile ait unsurları kendisi yapılandırarak öğrenmelidir. Öğrendiği yeni kavramları kendi arasında ilişkilendirip cümle içinde kullanabilmelidir. Yapılandırmacılığa göre hazırlanan bir programda bilgiden daha çok zihinsel becerileri geliştirme hedeflenmektedir. Bu bağlamda dili öğrenme, doğru ve etkili kullanmada eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim becerilerini geliştirme, akıl yürütme, sorgulama, araştırma, gibi öğrenciye öğrenme yetilerini de kazandırmaktadır (Karadüz, 2010:138).

Yapılandırmacı bir yabancı dil dersinin amacı şöyle özetlenebilir:

- Öğrencilerin temel dil bilgi ve becerilerini Avrupa Dil Pasaportu Kriterlerine göre orta düzey dili bağımsız kullanma kriteri olan B2 düzeyinde geliştirmek.
- Okuduğunu ve duyduğunu anlayabilme, kavrayabilme becerisini geliştirmek.
- Hem yazılı hem de sözlü dille öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerini sağlamak.
- Mesleki, kültürel ve sosyal hayatta gerekli olan yabancı dil iletişimini sağlayabilme yeterliliğini kazandırmak.
- Teknolojiyi etkili bir şekilde kullanabilme, sorgulama, araştırma ve etkili iletişim becerilerini geliştirmek (The European Award for Languages, 2008: 3).

Ders kitabı, programda yer alan hedeflerle tutarlı konuların işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırıldığı temel bir kaynaktır. Dil öğretiminde en çok kullanılan temel kaynak ders kitabıdır. Ders kitabı, öğrencinin gelişim özelliklerine ve düzeyine uygun olarak hazırlanmış metinlerden oluşan, öğretim programlarının ilkeleri doğrultusunda hazırlanan ve içerdiği bilgileri öğrenciye sunan öğrenme- öğretim materyalidir. (Şahin, 2012) Kitapların, öğrenciler açısından bakıldığında çok yararlı materyaller olduğu şüphesizdir.

Kitap sayesinde öğrenci, öğretmenin anlattıklarını, istediği zaman, istediği yerde ve istediği tempoda tekrar etme imkânına kavuşur (Küçükahmet, 2000).

Öğretmen, öğrenci ve öğrenme ortamının rolünü değiştiren yapılandırmacı kuram; aynı zamanda ders kitabının rolünü de değiştirerek onlara artık bilgiyi doğrudan aktaran değil, öğrencilerin bilgileri yorumlaması ve yapılandırılmasını sağlayan bir öğretim aracı haline getirmiştir (Ocak ve Dai, 2010).Yapılandırmacı ders kitabı; öğrencinin yaşının getirdiği gelişim özelliklerine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olmalı ve öğrenciyi düşünmeye sevk ederek eleştirel düşünme bakış açısı elde etmesine ön ayak olmalıdır (Gelebek, 2011: 63). Bilginin dış kaynaktan olduğu gibi alınmadığı yapılandırmacı yaklaşımda ders kitapları da bireylerin bilgiyi yorumlayabileceği, bilgi üzerinde tartışabileceği, var olan bilişsel yapılarını istenildiğinde değiştirebilmesine imkan sağlayacak şekilde olmalıdır (Kılıç ve Seven, 2006: 64-73). Kitaplar farklı zekâ alanlarını desteklemeli, öğrencinin analiz ve sentez yapabilme yeteneğini geliştirmeli, öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirmeye çalışmalı, bireysel farklılıkları göz önüne almalı, öğrencilerin bilişsel yapılarını destekleyecek açık uçlu sorulara yer vermelidir (Kılıç ve Seven, 2006).

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğretim sürecinde öğrenci merkezde bulunmalıdır. Öğretim unsurlarından olan ders kitapları da öğrenciye hizmet etmelidir. Ders kitaplarında yapılandırmacı yaklaşımın esasına dayalı olarak öğrenciye direkt olarak bilgi verilmemeli öğrenci bilgiyi bulma yolunu kendi bulmalıdır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre gerçekleşen öğrenme-öğretme süreçleri geleneksel yaklaşımlara göre farklılıklar gösterir. Bu farklılıkların ders kitaplarındaki konulara, etkinliklere yansımıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma uygun eğitim ortamları ancak bu yaklaşıma uygun olarak hazırlanmış ders kitaplarıyla oluşturulabilir (Kılıç, 2007, S.343). Ayrıca ders kitapları birçok öğrenciye karmaşık bir metinden ana fikri bulma, okuduğunu sentezleme, önceden bildikleri ile okuduğu bilgiyi bütünleştirerek yeni bilgileri yapılandırmada yardımcı olur (Eşgi, 2005). Yapılandırmacı öğrenme ortamlarında ders kitapları mutlak bilginin bulunduğu ve öğrenciye aktarıldığı konumda değil, öğrenciyi etkin kılacak özellikte olmalıdır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan ders kitaplarında sorun çözmeye yönelik açık uçlu sorulara yer verilmeli, öğrencileri işbirliğine yönlendiren ifadeler kullanılmalı, öğrenciye günlük yaşamla bağlantı kurdurulmalı ve çeşitli örnekler verilmeli, öğrenciler ders kitabı dışındaki kaynaklara yönlendirilmeli, değerlendirme etkinliklerine öğrenci de katılmalıdır. Bu ilkelere uygun olarak hazırlanan ders kitapları öğrencilerin öğrenme sürecinde daha etkin katılımını ve daha fazla sorumluluk almalarını sağlamaktadır (Kılıç ve diğerleri, 2001, Aydın, 2002, akt. Duban 2008). Öğrenci çalışma kitabında ise programda yer alan kazanımlar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri ve değer kazandırılmasında yardımcı olacak, öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilmelidir. Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çekecek çeşitli örneklerle yer verilir. Konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve öğrencinin günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara ağırlık verilir. Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilmelidir. Konular öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek görsel öğelerle (grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür vb.) desteklenmelidir (Ulusoy, 2008).

2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, İzmir Yabancılar için Türkçe A1 ders kitabı ve çalışma kitabının yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine göre değerlendirilmesi ve elde edilen bilgiler ışığında yabancılar için Türkçe öğretimi alanında hazırlanacak kitaplara ilişkin öneriler getirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İzmir Yabancılar için Türkçe A1 ders kitabında yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine yer verilme düzeyi nedir?
2. İzmir Yabancılar için Türkçe A1 çalışma kitabında yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine yer verilme düzeyi nedir?

3. Sınırlılıklar

Araştırma;

-İzmir Yabancılar için Türkçe A1 Ders Kitabı,

-İzmir Yabancılar için Türkçe A1 Çalışma Kitabı'nın incelenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

4. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden "doküman incelemesi" yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi tek başına bir araştırma yöntemi olabileceği gibi, diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak da işe yarayabilir. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Doküman analizi tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanıldığında, dokümanın araştırmanın amacına göre kapsamlı bir içerik analizi yapılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

4.1. Verilerin Analizi

Ders kitabı ve çalışma kitabının yapılandırmacı öğrenme ilkelerine uygunluğunun belirlenmesi amacıyla araştırmacılar (Sözer, Karaduman, Özdemir, 2007) tarafından daha önceden alan yazın taramasına ve uzman görüşlerine dayalı olarak oluşturulmuş "Ders Kitabı Değerlendirme Ölçüt Listesi" kullanılmıştır. Bu ölçütlerle birlikte ders kitabı ve çalışma kitabına "içerik analizi" yapılarak sayısal veriler elde edilmiştir. Veriler çizelgede frekans ve yüzde biçiminde sunulmuş ve ilgili ders kitabı ve çalışma kitabındaki örneklerle desteklenip yorumlanmıştır.

5. Bulgular

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler araştırmanın amaçlarına uygun olarak "Tablo 1" de sunulmuştur.

Tablo 1. İzmir Yabancılar için Türkçe A1 Ders Kitabı ve Çalışma Kitabında Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerinin Dağılımı

Yapılandırmacı Öğrenme İlkeleri	İzmir Yabancılar için Türkçe A1			
	Ders Kitabı		Çalışma Kitabı	
	Sayı (f)	Yüzde(%)	Sayı (f)	Yüzde(%)
1. Öğrencilerin ön bilgilerine ör - verilmesi	-	-	-	-
2. Öğrenciyi öğrenme sürecinde el kılacak “karşılaştır”, “sınıflandır” “oluştur”, “çözümle”, “tahmin et” ; ifadelerin kullanılması	189	27.23	177	34.30
3. Öğrencilerin olaylar farklı açıları bakmalarını sağlayacak ör. durumlara, problemlere, sorulara verilmesi (çoklu bakış açısı kazandırır)	34	4.89	29	5.62
4. Öğrencilerin kendi bakış açılarını if etmesine olanak sağlanması	20	2.88	9	1.74
5. Ünitelerde gerçek yaşam bağlantısı kurulması	100	14.40	48	9.30
6. Öğrencinin özerkliğinin girişimlerinin desteklenilmesi	23	3.31	14	2.71
7. Sınıf içinde etkileşimli bir eği ortamı oluşturmaya yönlendirmesi	9	1.29	4	0.77
8. Öğrencileri farklı kitap, ansiklop - web adresi gibi kaynakl yönlendirmesi	-	-	-	-
9. Birincil kaynaklara yer verilmesi öğrencilerin bunlara yönlendirilmesi	5	0.72	4	0.77
10. Konuya ilişkin temel kavramla kavramlar arası ilişki ve farklılıklar açısından ele alınması	32	4.61	37	7.17
11. Değerlendirme sürecinde altern - ölçme değerlendirme tekniklerine verilmesi	-	-	4	0.77
12. Açık uçlu sorulara yer verilmesi	18	2.59	8	1.55
13. Öğrencilerin kendile değerlendirmesine fırsat verilm (grafik çizdirme, çizelge oluştur kavram haritaları yaptırma, el haritaları tamamlama, boşluk doldur vb.)	153	22.04	142	27.51
14. Öğrencilere proje ve araştırı - konuları verilmesi	-	-	-	-
15. Öğrencilerin konuya ilgi ve meral uyandıracak örnek olay, resim, metin yer verilmesi	111	15.99	40	7.75
Toplam	694	100	516	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi İzmir Yabancılar için Türkçe A1 ders kitabında toplam 695 yapılandırmacı öğrenme ilkesi yer almaktadır. Ders kitabında en fazla yer verilen yapılandırmacı öğrenme ilkelerinin sırasıyla, %27.19 ile “ Öğrenciyi öğrenme sürecinde etkin kılacak “karşılaştır”, “sınıflandır” , “oluştur”, “çözümle”, “tahmin et” gibi ifadelerin kullanılması”, %22.01 ile “Öğrencilerin kendilerini değerlendirmesine fırsat verilmesi (grafik çizdirme, çizelge oluşturma, kavram haritaları yaptırma, eksik haritaları tamamlama, boşluk doldurma vb.)”, %15.97 ile “Öğrencilerin konuya ilgi ve merakını uyandıracak örnek olay, resim, metin vb. yer verilmesi” olduğu görülmüştür. Ders kitabında en az yer verilen yapılandırmacı öğrenme ilkelerinin ise sırasıyla, hiç örneği bulunmayan “Öğrencilerin ön bilgilerine önem verilmesi”, “Öğrencileri farklı kitap, ansiklopedi, web adresi gibi kaynaklara yönlendirmesi”, “Değerlendirme sürecinde alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine yer verilmesi”, “Öğrencilere proje ve araştırma konuları verilmesi”; %0.14 ile “Öğrencileri farklı kitap, ansiklopedi, web adresi gibi kaynaklara yönlendirmesi”, %0.71 ile “Birincil kaynaklara yer verilmesi ve öğrencilerin bunlara yönlendirilmesi” olduğu görülmüştür.

Tablo 1’de görüldüğü gibi İzmir Yabancılar için Türkçe A1 çalışma kitabında toplam 513 yapılandırmacı öğrenme ilkesi yer almaktadır. Çalışma kitabında en fazla yer verilen yapılandırmacı öğrenme ilkelerinin sırasıyla, %34.50 ile “Öğrenciyi öğrenme sürecinde etkin kılacak “karşılaştır”, “sınıflandır” , “oluştur”, “çözümle”, “tahmin et” gibi ifadelerin kullanılması”, %27.68 ile “Öğrencilerin kendilerini değerlendirmesine fırsat verilmesi (grafik çizdirme, çizelge oluşturma, kavram haritaları yaptırma, eksik haritaları tamamlama, boşluk doldurma vb.)”, %9.35 ile “Ünitelerde gerçek yaşam bağlantısının kurulması” olduğu görülmüştür. Çalışma kitabında en az yer verilen yapılandırmacı öğrenme ilkelerinin ise sırasıyla, hiç örneği bulunmayan “Öğrencilerin ön bilgilerine önem verilmesi”, “Öğrencileri farklı kitap, ansiklopedi, web adresi gibi kaynaklara yönlendirmesi”, “Öğrencilere proje ve araştırma konuları verilmesi”; %0.77 ve “Sınıf içinde etkileşimli bir eğitim ortamı oluşturmaya yönlendirmesi”, “Birincil kaynaklara yer verilmesi ve öğrencilerin bunlara yönlendirilmesi” ve “Değerlendirme sürecinde alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine yer verilmesi” olduğu görülmüştür.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma konusu ile ilgili alan yazın taraması yapıldığında dikkat çeken çalışmalardan biri olan Gömleksiz ve Elaldı’nın (2011) çalışmalarında; dil öğreniminin pratiğe dayalı keyifli bir etkinliğe dönüştürülmesi ve dil öğretme hedefine kısa zamanda ulaşılmasında yapılandırmacı yaklaşımın önemi üzerinde genel değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Aktaş ve İşigüzel’in (2014) çalışmalarında ise yabancı dil öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşımı temel olarak öğretme süreçlerinden olumlu yönde nasıl çıkarımlar yapabilecekleri üzerinde durularak bir önceki çalışmada olduğu gibi genel değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bunun dışında yapılandırmacı yaklaşımı tanıtan, yararlarından bahseden, bu yaklaşımın uygulanmasında karşılaşılan sorunları belirleyip çözüm önerileri sunan birçok çalışma bulunsa da Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine uygunluğu üzerinde durulan neredeyse hiç çalışma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu çalışma ile elde edilen veri ve bulguların ilgili alana katkı sunması umulmaktadır.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan hareketle İzmir Yabancılar için Türkçe A1 ders kitabı ve çalışma kitabında yer alan yapılandırmacı ilke yansımalarına ilişkin örnekler sonuç olarak ise şu şekilde sıralanıp değerlendirilebilir:

1. Öğrencilerin ön bilgilerine önem verilmesi: Ders kitabı ve çalışma kitabında bu ilkeye yönelik örnek bulunmamaktadır. İncelenen kitapta bu ilkeye yönelik hiçbir örneğe yer verilmemesi ise yapılandırmacı eğitim yaklaşımı açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

2. Öğrenciyi öğrenme sürecinde etkin kılacak “karşılaştır”, “sınıflandır”, “oluştur”, “çözümle”, “tahmin et” gibi ifadelerin kullanılması: Hem ders kitabı hem de çalışma kitabında her etkinlikte “yaz”, “anlat”, “eşleştir”, “oluştur”, “hazırla” gibi ifadeler sıklıkla kullanılmıştır. Ders kitabı s.47’de “Bilgileri oku ve diyaloglar oluştur”, çalışma kitabı s.48’de “Özgeçmiş formu hazırla” etkinlikleri örnek olarak verilebilir.

3. Öğrencilerin olaylar farklı açılardan bakmalarını sağlayacak örnek durumlara, problemlere, sorulara yer verilmesi (çoklu bakış açısı kazandırma): Ders kitabı s.2 ve s.3’te farklı tanışma diyaloglarının yer alması, çalışma kitabı s.23’te “Tümceleri oku ve sence hangisi doğru seç” etkinliği örnek olarak verilebilir.

4. Öğrencilerin kendi bakış açılarını ifade etmesine olanak sağlanması: Ders kitabı s.40’ta “Meslekler nasıl? Neden?” etkinliği, çalışma kitabı s.53’te “Senin ailen nasıl?” etkinliği örnek olarak verilebilir.

5. Ünitelerde gerçek yaşam bağlantısının kurulması: Ders kitabı s.28’de telefonda geçtiği belirtilen ev işleri, alışveriş üzerine geçen diyalog, çalışma kitabı s.37’de “Arkadaşına yol tarif et” etkinliği örnek olarak verilebilir.

6. Öğrencinin özerkliğinin ve girişimlerinin desteklenmesi: Ders kitabı s.87’de “Sen ne yapmak istiyorsun, neler yapmak istemiyorsun? Bir iş seç ve isteklerini yaz” etkinliği, çalışma kitabı s.48 “Özgeçmiş formu hazırla” etkinliği örnek olarak verilebilir.

7. Sınıf içinde etkileşimli bir eğitim ortamı oluşturmaya yönlendirmesi: Ders kitabı s.53’te “Arkadaşlarına sorunlarını sor ve onlara çözümler söyle” etkinliği, çalışma kitabı s.37’de “Arkadaşına yol tarif et” etkinliği örnek olarak verilebilir.

8. Öğrencileri farklı kitap, ansiklopedi, web adresi gibi kaynaklara yönlendirmesi: Ders kitabı ve çalışma kitabında bu ilkeye yönelik örnek bulunmamaktadır. İncelenen kitapta bu konuda örnek bulunmaması da yapılandırmacı yaklaşımın kendi kendine araştırma yapma, sorunlara çözüm bulma becerisi kazanan öğrenciler yetiştirme idealinden uzak bir tutum olarak görülebilir.

9. Birincil kaynaklara yer verilmesi ve öğrencilerin bunlara yönlendirilmesi: Ders kitabı s.32’de “Sınıfta neler var?” etkinliği, çalışma kitabı s.26’da “Bir arkadaş seç. Onu anlat” etkinliği örnek olarak verilebilir.

10. Konuya ilişkin temel kavramların, kavramlar arası ilişki ve farklılıklar açısından ele alınması: Ders kitabı s.6’da resmi resim olmayan ve hem resmi hem resmi olmayan durumlarda kullanılmak üzere kavramlar verilerek uygun olanların işaretlenmesinin istenmesi örnek olarak verilebilir. Çalışma kitabı s. 3’te “Geliyorum ve ne söylüyorum?”

“Gidiyorum ve ne söylüyorum? Etkinliklerinde konuya ilişkin kavramlar verilerek uygun şekilde işaretlenmesinin istenmesi örnek olarak verilebilir.

11. Değerlendirme sürecinde alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine yer verilmesi: Ders kitabında bu ilkeye yönelik örnek bulunmamaktadır. Çalışma kitabında ise s.53'te “Senin ailen nasıl? Soyağacı çiz ve anlat.” etkinliği örnek olarak verilebilir.

12. Açık uçlu sorulara yer verilmesi: Ders kitabı s.24'te “Sen neler yapıyorsun? Yaz.” etkinliği, çalışma kitabında s.26'da “Ülken nasıl bir yer? Önce anlat. Sonra yaz.” etkinliği örnek olarak verilebilir.

13. Öğrencilerin kendilerini değerlendirmesine fırsat verilmesi (grafik çizdirme, çizelge oluşturma, kavram haritaları yaptırma, eksik haritaları tamamlama, boşluk doldurma vb.): Ders kitabı s.89'da diyalogu oku ve boşlukları doldur” etkinliği, çalışma kitabı s.21'de “Zıt anlamlısını bul. Bulmacayı çöz” etkinliği örnek olarak verilebilir.

14. Öğrencilere proje ve araştırma konuları verilmesi: Ders kitabı ve çalışma kitabında bu ilkeye yönelik örnek bulunmamaktadır. Bu konuda örnek bulunmaması da incelenen kitabın yapılandırmacı yaklaşım açısından bir eksikliği olarak değerlendirilebilir.

15. Öğrencilerin konuya ilgi ve merakını uyandıracak örnek olay, resim, metin vb. yer verilmesi: Ders kitabı s.44'te emlakçıdan kiralanan istenilen örnek bir olaya yer verilerek görsellerle desteklenmesi örnek olarak verilebilir. Çalışma kitabı s.55'te “Benim vücudum” etkinliğinde örnek bir insan vücudu görseline yer verilerek vücudun belirli kısımlarının belirtilmesi örnek olarak verilebilir.

Sonuç olarak yukarıda da belirtildiği gibi İzmir Yabancılara İçin Türkçe ders kitabı ve çalışma kitabında ön bilgileri harekete geçirecek herhangi bir etkinliğin bulunmaması öğrencilerin daha önceki deneyimlerinden ve ön bilgilerinden yararlanarak yeni karşılaştıkları durumlara anlam verdiklerini, kendi zihinlerinde yapılandırdıklarını ve özümstediklerini savunan yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde büyük bir eksiklik olarak görülebilir. Ders kitabı ve çalışma kitabında bir önceki öğrenmeyi harekete geçirecek yeni bilgiyle ön bilgi arasında bağlantı kuracak etkinliklere yer verilmelidir. Böylece bilgilere arasında anlamlı bağlar kurularak kalıcı öğrenme sağlanabilir.

İncelenen kitaplarda öğrenciyi öğrenme sürecinde aktif kılacak ifadelerle sıklıkla yer verilmesi öğrenciyi merkeze alan bir durumun göstergesidir. Bu sayede öğrenci öğrenmenin sorumluluğunu doğrudan kendi üstlenme beceri ve alışkanlığını kazanabilir. Kitaplarda ifadelerin öğrenciyi etkin kılacak şekilde kullanılmasına önem verilmesi olumlu bir durumdur.

Değerlendirme sürecinde ise aktif ölçme değerlendirme tekniklerine incelenen ders kitabında hiç yer verilmezken çalışma kitabında çok az sayıda yer verilmesi kitapların yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde eksik yönleri olarak sayılabilir. Konuyla ilgili olarak bu kitaplarda Türkçeyi başlangıç seviyesinde öğrenen öğrencilerden; öğrendikleri kelimelerle ilgili kavram haritaları oluşturmaları ya da dil ile bağlantılı proje yapmaları konusunda yönergeler verilmesinde yarar bulunmaktadır.

Yabancı dil öğretiminin başarılı olabilmesi için kitaplarda genellikle gerçek yaşamda kullanılabilecek bilgilere yer verilmesine özen gösterilir. Bu durum hem öğrenilen dilin günlük hayatta etkin kullanımını sağlar hem de yapılandırmacılığın temel ilkelerinden “bilginin

gerçek yaşamla bağlantılı olması" ilkesiyle uyumluluk gösterir. İncelenen kitaplarda da bu duruma dikkat edilerek gerçek yaşamla bağlantılı metin ve etkinlikler kullanılması olumludur.

İncelenen kitaplarda öğrencileri farklı kitap, ansiklopedi, web adresi gibi kaynaklara yönlendirmemesi, proje ve araştırma ödevlerinin verilmemesi öğrencinin farklı kaynaklardan yararlanmasına, farklı bilgi kaynaklarına ulaşip bilgiyi çeşitlemelerine olanak tanımadığı ileri sürülebilir. Bu kitaplarda bu konuyla ilgili olarak kelimelerle ilgili sözlük çalışması yapılması, metinde geçen bir yerin internetten araştırılması gibi etkinliklere yer verilerek öğrencilerin bilgiye farklı yollardan ulaşarak kendilerinin yapılandırılması sağlanabilirdi. Bunun yanında incelenen kitaplarda yapılandırmacılık yönünden eksiklikler bulunmasına karşın yaklaşıma paralel etkinliklere yer verilmeye çalışıldığı gözlenmiştir. Bundan sonra hazırlanacak Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeye yönelik kitaplarda yapılandırmacı yaklaşıma dikkat edilerek uygun etkinliklerin yer verilmesi dilin birey tarafından daha etkin bir şekilde öğrenilmesi açısından önem arz etmektedir.

Çalışma verilerinden hareketle geliştirilen öneriler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Yapılan alan yazın taraması bu çalışmanın yabancılara Türkçe öğretimi alanında hazırlanmış ders kitaplarının yapılandırmacı yaklaşımın ilkelerine uygunluğu açısından ele alınan ilk çalışmalardan biri olduğunu göstermektedir. Bu nedenle bu kapsamda yabancılara Türkçe öğretimi ders kitapları üzerine benzer araştırmalar yapılmalıdır.
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik birden çok ders kitabı öğrenci seviyeleri de dikkate alınarak yapılandırmacı eğitim ilkelerine uygunluk bakımından karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilmelidir.
- Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeye yönelik ders kitabı hazırlayan uzmanlara yapılandırmacı eğitim yaklaşımıyla ilgili eğitimler verilerek bundan sonra hazırlanacak kitapların yapılandırmacı yaklaşım ilkeleriyle daha uyumlu olması sağlanmalıdır.
- Yapılandırmacı eğitim yaklaşımın ilkeleri gözetilerek Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde gerek ders kitapları gerekse ders kitapları dışında temel ders materyalleri hazırlayıp bunları derslerde başarıyla kullanabilme üzerine bilimsel araştırma ya da proje tabanlı eğitimlere yer verilmelidir.

Kaynakça

- Akpınar, B. (2010). *Yapılandırmacı Yaklaşımda Öğretmenin, Öğrencinin ve Velinin Rolü*, Eğitim-Bir-Sen Dergisi, 16-20.
- Aktaş. T. ve İşigüzel, B. (2014). *Yabancı Dil Öğretiminde Yapılandırmacı Kuram*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3, 128-145
- Arslan, A. (2009). *Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı ve Türkçe Öğretimi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 143-154.
- Atabay, E. (2006). "Okul Deneyimi Dersi Alan Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Gözlemleriyle İlköğretim Okulöncesi Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Öğrenmeye Göre Değerlendirilmesi", *Yapılandırmacılık ve Eğitime Yansımaları Sempozyumu*, İzmir: Özel Tefvik Fikret Okulları.
- Deryakulu, D. (2001). *Sınıfta Demokrasi*, Eğitim-Sen Yayınları, Ankara.
- Duban, N. (2008). *İlköğretim 4. Sınıf ve Teknoloji Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının Yapılandırmacı Kuram Işığında Değerlendirilmesi*, (7. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu 2-3-4 Mayıs 2008), Nobel Yayıncılık.
- Eşgi, N. (2005). *İlköğretim 5. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*. Milli Eğitim Dergisi.
- Gelebek, M. S. (2011). Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacılık temelli yeni ilköğretim programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi (Kilis ili örneği), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Gömleksiz, M. N. ve Elaldı, Ş. (2011). *Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Yabancı Dil Öğretimi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/2 Spring, 443-454.
- Güneş, F. (2009). *Türkçe Öğretiminde Günümüz Gelişmeleri ve Yapılandırmacı Yaklaşım*. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-21.
- Jonassen, D. H. (1994). *Toward a constructivist design model*. *Educational Technology*, 34(4), 34-37.
- Karadüz, A. (2010), *Yapılandırmacı Paradigma Bağlamında Türkçe Derslerinde Öğrenme Ortamları*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 135-154.
- Kılıç, A. (2007). *İlköğretim Birinci Kademe Derslerinde Öğretmen Kılavuzuna Duyulan İhtiyaç ve İçeriği*. VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı (s.343-349), Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2006). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Küçükahmet, L. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükahmet, L. (Ed.). (2001) *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu-Yabancı Dil*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükavşar, A. (2010). *Yapılandırmacı Yaklaşımın Türkçe Eğitiminde Okuduğunu Anlama Becerileri Üzerine Etkisi*. *Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Anabilim Dalı.
- Marlowe, B. A. ve Page M. L. (1998). *Creating and Sustaining the Constructivist Classroom*, Usa: Corwin Press.

- Ocak, G., Dai, A. (2010). "İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders ve Çalışma Kitaplarının Yapılandırıcı Öğrenme Anlayışına Göre Değerlendirilmesi". Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3, 01-21.
- Öz, F. (2011), *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Perkins David N. (1999), "The Many Faces of Constructivism." Educational Leadership, Novenber199:6-11.
- Sözer, E., Karaduman, H. ve Özdemir, D. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler 4.-5. sınıf ders kitapları ve çalışma kitaplarının yapılandırıcı öğrenme ilkeleri açısından değerlendirilmesi*. 6. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu bildirileri, 27- 29 Nisan 2007. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. 165-172.Şahin, M. (2012). Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* , 129-154.
- Şahin, M. (2012). *Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 129-154.
- Şaşan, H. H. (2002). Yapılandırıcı Öğrenme. *Yaşadıkça Eğitim*, 49-52.
- The European Award for Languages – The language label2006.
<http://ydyo.pau.edu.tr/Dosyalar/AVRUPA%20D%C4%B0L%20%C3%96D%C3%9CL%C3%9C%20%C3%87ER%C3%87EVES%C4%B0NDE.doc> (3 Nisan 2017 tarihli erişim.)
- Ulusoy, K. (2008). *Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları*, Tay, B., Öcal, A. (ed.) *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*.Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Wilson, B.G.(Ed.) (1996). *Constructivist learning environments: case studies in instructional design*. New Jersey: Educational Technology Publications.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5.baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.